

Sag C-536/22

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

10. august 2022

Forelæggende ret:

Landgericht Ravensburg (Tyskland)

Afgørelse af:

8. august 2022

Sagsøger:

MW

CY

Sagsøgt:

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG

Hovedsagens genstand

Søgsmål med påstand om tilbagebetaling af kompensationen for førtidig indfrielse af en forbrugerkreditaftale i forbindelse med fast ejendom til beboelse

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Fortolkning af EU-retten, artikel 267 TEUF

Præjudicielle spørgsmål

- 1) Skal begrebet »en rimelig og objektiv kompensation [...] for mulige omkostninger, som er direkte forbundet med den førtidige indfrielse« i artikel 25, stk. 3, i direktiv 2014/17/EU fortolkes således, at kompensationen også omfatter kreditgivers mistede fortjeneste, navnlig de fremtidige rentebetalinger, som kreditgiver mister som følge af den førtidige indfrielse?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

Indeholder EU-retten og specielt artikel 25, stk. 3, i direktiv 2014/17/EU bestemmelser om beregningen af kreditgivers indtægter ved geninvestering af en førtidigt indfriet forbrugerkreditaftale i forbindelse med fast ejendom til beboelse, som der skal tages hensyn til i forbindelse med den mistede fortjeneste, og i givet fald hvilke?

Navnlig:

- a) Skal den nationale bestemmelse om beregningen tage hensyn til, på hvilken måde kreditgiver faktisk anvender det førtidigt indfrie beløb?
 - b) Må en national bestemmelse give kreditgiver mulighed for at beregne kompensationen for den førtidige indfrielse ved hjælp af en fiktiv geninvestering i sikre kapitalmarkedspapirer med tilsvarende løbetid (den såkaldte aktiv-passiv-metode)?
- 3) Omfatter anvendelsesområdet for artikel 25 i direktiv 2014/17/EU også det tilfælde, hvor forbrugeren først opsiger en forbrugerkreditaftale i forbindelse med fast ejendom til beboelse på grundlag af en opsigelsesret, der er fastsat af den nationale lovgiver, før han indfrier kreditten hos kreditgiver før tid?

Anførte EU-retlige bestemmelser

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/17/EU af 4. februar 2014 om forbrugerkreditaftaler i forbindelse med fast ejendom til beboelse og om ændring af direktiv 2008/48/EF og 2013/36/EU og forordning (EU) nr. 1093/2010 (EUT 2014, L 60, s. 34), artikel 25, stk. 3.

Anførte nationalretlige forskrifter

Bürgerliches Gesetzbuch (borgerlig lovbog, herefter »BGB«), navnlig § 252, § 490, stk. 2, § 500, stk. 2, § 502, § 812

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Sagsøgerne indgik den 11. januar 2019 en forbrugerkreditaftale i forbindelse med fast ejendom til beboelse (herefter »kreditaftalen«) med sagsøgte vedrørende et nettolånebeløb på 236 000,00 EUR med henblik på at købe en udlejet ejerlejlighed. Lånets nominelle rentesats er i henhold til kreditaftalen bundet indtil den 30. januar 2029.

- 2 I kreditaftalen er anført, at låntager i perioden, hvor renten er bundet, kun helt eller delvist kan indfri sine forpligtelser førtidigt, hvis han har en legitim interesse.
- 3 I henhold til kreditaftalen udløser en førtidig indfrielse af lånet en kompensation for førtidig indfrielse. Herom står der i kreditaftalen, at banken skal have kompensation for det tab, der opstår for den som følge af den førtidige indfrielse. I kreditaftalen er det endvidere fastsat, at beregningen af dette tab skal baseres på aktiv-passiv-metoden, som er kendt lovlige af Bundesgerichtshof (forbundsdomstolen, Tyskland), og hvor det lægges til grund, at de midler, der frigøres som følge af indfrielsen, investeres i forhold til løbetiden i realkreditobligationer. I forbindelse med denne beregning skal der bl.a. tages hensyn til renteforringelsestab som den finansielle ulempe som følge af den førtidige indfrielse af lånet, dvs. forskellen mellem den aftalte rente og afkastet af realkreditobligationer med en løbetid, der svarer til restløbetiden for det lån, som indfris. Desuden skal der i henhold til kreditaftalen betales et rimeligt vederlag for administrationen i forbindelse med den førtidige indfrielse af lånet.
- 4 Ved købekontrakt af 19. maj 2020 solgte sagsøgerne den udlejede faste ejendom for 255 000,00 EUR. Sagsøgeren, som er kontraktansat soldat, var blevet forflyttet af sin arbejdsgiver. Sagsøgerne opsagde kreditaftalen pr. 30. juni 2020. Ved skrivelse af 9. juni 2020 meddelte sagsøgte sagsøgerne sit krav om kompensation for førtidig indfrielse på 27 614,17 EUR i forbindelse med førtidig indfrielse af lånet pr. 30. juni 2020. Sagsøgerne betalte denne kompensation for førtidig indfrielse.
- 5 Ved skrivelse af 19. april 2021 opfordrede sagsøgerne sagsøgte til at tilbagebetale kompensationen for førtidig indfrielse, og ved det foreliggende søgsmål har de nedlagt påstand om tilbagebetaling af dette beløb.
- 6 Sagsøgerne er af den opfattelse, at sagsøgte ikke havde krav på betalingen af kompensationen for førtidig indfrielse, eftersom kreditaftalen ikke indeholdt tilstrækkelige angivelser af bl.a. beregningen af kompensationen for førtidig indfrielse. Desuden følger det ifølge sagsøgerne af direktiv 2014/17, at kompensationen for førtidig indfrielse kun kan være en kompensation for faktisk opståede omkostninger og ikke må omfatte de renter, som kreditgiver går glip af, henholdsvis den mistede fortjeneste. Desuden mener sagsøgerne ikke, at en hypotetisk beregning ud fra finansmatematiske formler er lovlige.
- 7 Sagsøgte er af den opfattelse, at kontrakten indeholder alle de oplysninger, der er foreskrevet i loven, i tilstrækkeligt omfang. Med hensyn til den forlangte kompensations størrelse henviser sagsøgte til fast retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstolen, Tyskland), hvorefter kreditgiver i tilfælde af berettiget indfrielse af en realkredit har krav på [kompensation for] den direkte skade i forbindelse med den førtidige indfrielse, hvis låntager på tidspunktet for indfrielsen skylder renter til en fast, nominel sats. Bankerne er som regel nødt til at søge refinansiering i forbindelse med ydelsen af lån og påtager sig i denne forbindelse langsigtede forpligtelser over for den refinansierende institution.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 8 Afgørelsen i hovedsagen afhænger af, om sagsøgerne har et krav i henhold til BGB's § 812 (som regulerer retten til tilbagebetaling af en ulovlig berigelse) på tilbagebetaling af den betalte kompensation for førtidig indfrielse. Dette er kun tilfældet, hvis sagsøgte ikke har ret til kompensation for førtidig indfrielse.

Det første spørgsmål

- 9 Sagsøgte kan have krav på betaling af kompensation for førtidig indfrielse i medfør af BGB's § 502, stk. 1. Hvis denne bestemmelse imidlertid er uforenelig med EU-retten, navnlig med artikel 25, stk. 3, i direktiv 2014/17, såfremt kreditgiver som kompensation for førtidig indfrielse tilkendes fuld erstatning for sit tab inklusive mistet fortjeneste, har sagsøgte ikke krav på den mistede fortjeneste. I så fald skal påstanden om tilbagebetaling af kompensationen for førtidig indfrielse tages til følge.
- 10 BGB's § 252 fastsætter, at det tab, der skal erstattes, også omfatter den mistede fortjeneste.
- 11 I henhold til § 500, stk. 2, kan låntager til enhver tid helt eller delvist opfylde sine forpligtelser i henhold til en forbrugerkreditaftale (første punktum). Hvis der er tale om en forbrugerkreditaftale, for hvilken der er aftalt en fast nominel rente, er dette i perioden, hvor renten er fast, imidlertid kun muligt, hvis låntager har en legitim interesse (andet punktum).
- 12 I henhold til BGB's § 502, stk. 1, har kreditgiver ved førtidig indfrielse af kreditten krav på en »rimelig kompensation for førtidig indfrielse«. Denne bestemmelse gælder efter gennemførelsen af direktiv 2014/17 i tysk ret også for forbrugerkreditaftaler i forbindelse med fast ejendom til beboelse. I BGB's § 502 defineres det imidlertid ikke, hvad der præcist skal forstås ved en rimelig kompensation for førtidig indfrielse.
- 13 Den tyske lovgiver undlod at foretage en udtrykkelig gennemførelse af kravene i artikel 25, stk. 3, første og andet punktum, i direktiv 2014/17 om, at der kun må forlanges en »objektiv« kompensation, og at kompensationen »ikke må overstige kreditgivers økonomiske tab«.
- 14 I national retspraksis lægges det til grund, at kreditgivers tab i henhold til BGB's § 502, stk. 1, fortsat skal beregnes ud fra erstatningsretlige principper, således at kreditgiver også efter gennemførelsen af direktiv 2014/17 har ret til kompensation for mistede renter som mistet fortjeneste i henhold til BGB's § 252.
- 15 Efter den forelæggende rets opfattelse kan der af ordlyden og systematikken i artikel 25 i direktiv 2014/17 udledes forskellige holdepunkter vedrørende fortolkningen.

- 16 I henhold til artikel 25, stk. 1, andet punktum, i direktiv 2014/17 sikrer medlemsstaterne, at forbrugeren i tilfælde af førtidig indfrielse har ret til en reduktion af forbrugerens samlede kreditomkostninger, der består af renter og omkostninger i den resterende del af aftalens løbetid. Dermed menes formodentlig, at renter og omkostninger i den resterende del af aftalens løbetid skal bortfalde.
- 17 Det taler også imod at tage hensyn til de renter, der ville være påløbet, hvis den førtidige indfrielse ikke havde fundet sted, at der ifølge artikel 25, stk. 3, første punktum, i direktiv 2014/17 kun kan forlanges kompensation for omkostninger, som er *direkte* forbundet med den førtidige indfrielse. Det forekommer tvivlsomt, om dette omfatter renter, som kun ville være påløbet uden den førtidige indfrielse.
- 18 Derudover kan også den inddrænkende formulering »for *mulige* omkostninger« i artikel 25, stk. 3, første punktum, i direktiv 2014/17 tale imod at tage hensyn til renter (i 66. betragtning til direktivet findes en lignende inddrækning, »*eventuelle* omkostninger«). I tilfælde af en førtidig indfrielse mister kreditgiver nemlig nødvendigvis de fortsatte rentebetalinger, ikke kun *muligvis*.

Det andet spørgsmål

- 19 Hvis EU-retten, navnlig artikel 25, stk. 3, i direktiv 2014/17, ganske vist ikke er til hinder for bankens krav i henhold til BGB's § 502, stk. 1, på fuld erstatning inklusive den mistede fortjeneste, men er uforenelig med den metode til beregning af det nævnte erstatningskrav, som er anerkendt i national retspraksis, skal påstanden ligeledes tages til følge, da kravet på betaling af kompensationen for førtidig indfrielse i henhold til BGB's § 502, stk. 2, nr. 2, er udelukket, hvis den metode, der anvendes til beregningen, ikke blev oplyst for forbrugeren ved kontraktens indgåelse. BGB's § 502, stk. 2, nr. 2, fastsætter, at kravet på kompensation for førtidig indfrielse er udelukket, hvis »oplysningerne i kontrakten om kontraktens løbetid, låntagers opsigelsesret eller beregningen af kompensation for førtidig indfrielse er utilstrækkelige«. I den foreliggende sag meddelte sagsøgte kun sagsøgerne en beregning i henhold til den såkaldte aktiv-passiv-metode. Derfor kan sagsøgte ikke efterfølgende beregne sit tab efter en anden metode.
- 20 Efter den forelæggende rets opfattelse kan der udledes forskellige synspunkter med hensyn til beregningen af kompensationen for førtidig indfrielse af artikel 25 i direktiv 2014/17.
- 21 Kravet om en »objektiv« kompensation i artikel 25, stk. 3, første punktum, i direktiv 2014/17 taler for, at kun konkret opståede, faktiske omkostninger kan indgå i beregningen. En fiktiv beregning ud fra finansmatematiske eller statistiske værdier kan derfor være ulovlig. Også formuleringen »hvis det er berettiget« i artikel 25, stk. 3, første punktum, i direktiv 2014/17 kan tale for dette, navnlig når denne tilføjelse i den engelske (»objective compensation, where justified«) og

franske («objective, lorsque cela s'avère justifié») version refererer til kravet om objektivitet.

- 22 Derimod taler ordlyden i artikel 25, stk. 4, andet punktum, i direktiv 2014/17 til fordel for, at der også kan ydes kompensation for fiktive tab. Ifølge denne bestemmelse skal de oplysninger, som skal gives forbrugeren, indeholde »en angivelse af, hvor store konsekvenser det vil have for forbrugeren at frigøre sig fra sine forpligtelser, før kreditaftalen udløber, og en klar redegørelse for, hvilke antagelser der er anvendt. De eventuelle antagelser, der er anvendt, skal være rimelige og berettigede.« Ud fra denne formulering kan man konkludere, at kompensationen også omfatter faktorer, som beregnes ved hjælp af antagelser.

Det tredje spørgsmål

- 23 Sagsøgte krav på kompensation for førtidig indfrielse kan også følge af BGB's § 490, stk. 2, tredje punktum, for sagsøgerne indfrie ikke kun kreditten før tid, men indgav også en opsigelse forud for indfrielsen. Såfremt det tredje spørgsmål besvares benægtende, har sagsøgte krav på mistet fortjeneste. Såfremt det tredje spørgsmål derimod besvares bekræftende, opstår der i forbindelse med fortolkningen af BGB's § 490, stk. 2, samme spørgsmål som ved anvendelsen af BGB's § 502, stk. 1 (det første og andet spørgsmål).
- 24 Ifølge BGB's § 490, stk. 2, kan låntager førtidigt opsiges en kreditaftale, hvor rentesatsen er bundet og lånet sikret gennem bl.a. pant i fast ejendom, hvis hans »legitime interesser« tilsiger det (første punktum). En sådan interesse foreligger navnlig, hvis låntager har behov for en anden udnyttelse af den genstand, der er belånt som sikkerhed for lånet (andet punktum). Låntager skal erstatte kreditgiver det tab, der opstår for denne som følge af den førtidige opsigelse (tredje punktum). Til at beregne denne kompensation for førtidig indfrielse anvendes ifølge fast retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstolen, Tyskland) ligeledes erstatningsretlige principper, således at der ifølge BGB's § 252 også skal betales kompensation for den tabte fortjeneste.
- 25 I national ret er det omtvistet, om betingelserne for opsigelsesretten i henhold til BGB's § 490, stk. 2, er strengere end betingelserne for en førtidig indfrielse i henhold til BGB's § 500, og om artikel 25 i direktiv 2014/17 også har konsekvenser for fortolkningen af BGB's § 490. Hidtil forlanges der inden for anvendelsesområdet for BGB's § 490, stk. 2, efter den herskende opfattelse ved fortolkningen af en »legitim interesse« en forbindelse til bevarelsen af låntagers økonomiske handlefrihed netop med hensyn til den faste ejendom, der er anvendt som sikkerhed for lånet. Heroverfor lægges det på baggrund af en direktivkonform fortolkning til grund, at også andre legitime interesser (f.eks. skilsmisse eller arbejdsløshed) inden for rammerne af BGB's § 500 kan begrunde en indfrielse før tid.
- 26 Set fra den forelæggende rets synspunkt taler meget for, at artikel 25 i direktiv 2014/17 også finder anvendelse, hvis forbrugeren opsiges forbrugerkreditaftalen i

forbindelse med fast ejendom til beboelse i henhold til BGB's § 490, stk. 2, før han indfrier kreditten før tid. Formålet med artikel 25 i direktiv 2014/17 er at sikre en mindstestandard for forbrugerbeskyttelsen i tilfælde af indfrielse før tid. I denne forbindelse kan det ikke spille nogen rolle, om der forud for denne indfrielse udøves en opsigelsesret, som findes i henhold til den nationale ordning. Som regel vil en forbruger slet ikke have kendskab til, at der i hans nationale lovgivning findes forskellige bestemmelser for disse to konstellationer. Selv hvis han har kendskab til begge muligheder, vil han muligvis opsiges aftalen »for en sikkerheds skyld«. Hvis man ikke anvender direktivet på disse tilfælde, vil mange forbrugere ikke få gavn af deres ret til førtidig indfrielse af lånet i henhold til artikel 25 i direktiv 2014/17.

- 27 Dette gælder navnlig i tilfælde af, at Domstolen ved besvarelsen af det første og det andet spørgsmål konkluderer, at de principper for beregningen af kompensationen for førtidig indfrielse i forbindelse med BGB's §§ 500 og 502, som hidtil er blevet anvendt i national ret, er helt eller delvist uforenelige med artikel 25 i direktiv 2014/17. Hvis man beregner kompensationen for førtidig indfrielse i tilfælde, hvor retten til førtidig opsigelse som omhandlet i BGB's § 490 udøves, anderledes end i forbindelse med en førtidig indfrielse som omhandlet i BGB's §§ 500 og 502, vil det indebære, at den forbruger, der opsiger sin kredit før tid, eventuelt stilles ringere end den forbruger, der udøver sin ret til førtidig indfrielse uden opsigelse. På baggrund af denne rets forbrugerbeskyttende målsætning forekommer det derfor nødvendigt, at artikel 25 i direktiv 2014/17 også griber ind i tilfælde, hvor der forud for indfrielsen af kreditten er indgivet en opsigelse.